

آثار باستانی و ارزش های تاریخی

ه‌رشته پزشکی در ایران باستان

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی

انتشار: ۱۸ مهر ۱۳۹۳ ۴۰ دقیقه مطالعه

چکیده مقاله

یکی دانش هایی که ایران‌زمین در آن نقش مهمی را ایفا کرده دانش پزشکی است. دانش پزشکی در ایران پیش از دوره اوستایی و ظهور اشوزرتشت وجود داشته است. زمانی که زرتشت که خود نیز یکی از پزشکان برجسته عهد باستان ایران می باشد پا به عرصه وجود می گذارد، قرن‌ها یا هزاران سال بوده که این دانش در ایران زمین رواج داشته است. اوستا که مجموع کاملی از تاریخ و فرهنگ ایرانیان پیش از ظهور زرتشت تا به دوره او می باشد، اشاره‌های بسیاری به دانش پزشکی و پزشکان ایرانی دارد. اوج شکوفایی طب در ایران سده نهم تا چهاردهم

پارسیان دژ / آثار باستانی و ارزش های تاریخی

یکی دانش هایی که ایران زمین در آن نقش مهمی را ایفا کرده دانش پزشکی است. دانش پزشکی در ایران پیش از دوره اوستایی و ظهور اشوزرتشت وجود داشته است.

زمانی که زرتشت که خود نیز یکی از پزشکان برجسته عهد باستان ایران می باشد پا به عرصه وجود می گذارد، قرنهای هزاران سال بوده که این دانش در ایران زمین رواج داشته است. اوستا که مجموع کاملی از تاریخ و فرهنگ ایرانیان پیش از ظهور زرتشت تا به دوره او می باشد، اشاره های بسیاری به دانش پزشکی و پزشکان ایرانی دارد. اوج شکوفایی طب در ایران سده نهم تا چهاردهم میلادی است که آن را «دوره زرین پزشکی ایران» نامیده اند. پیشینه پزشکی در ایران به دوران پیش از اسلام باز می گردد و نخستین مرکز آموزش پزشکی در ایران، در دوره ساسانیان، در سده سوم میلادی در جندی شاپور نزدیک اهواز کنونی برپا شد.

در دوره ی باستان ۵ رشته ی پزشکی وجود داشته است:

- ۱- **آشو پزشک (آشو بئشزو)** : که از کلمه ی آشو به معنی پاک گرفته شده است و برابر با دانش بهداشت می باشد. یعنی با رعایت پاکی و پاکیزگی بیماران را درمان و از پیدایش بیماری های جلوگیری و پیشگیری می کرده اند.
- ۲- **دادپزشک (داتو بئشزو)** : که از کلمه ی داتو به معنای عدل و داد گرفته شده است و برابر با پزشکی قانونی می باشد. در این رشته، با قوانین و دستورهای ویژه ای سروکار داشته اند.
- ۳- **کاردپزشک (کارتو بئشزو)** : که از کلمه ی کارتو به معنی کارد گرفته شده است و برابر با جراح می باشد.
- ۴- **ارور پزشک (اورورو بئشزو)**: که از کلمه ی ارور به معنی گیاه گرفته شده است و برابر با پزشک داروساز می باشد. این گروه از پزشکان با داروهای گیاهی سر و کار داشته و آن ها را می شناخته اند و برای درمان به بیماران تجویز می کرده اند.

یک پزشک باید نیک آموخته و در فن خود مهارت کامل داشته باشد، از ویژگی داروها کاملاً آگاه بوده و پیوسته در پی کامل کردن دانش خود باشد. به شکایت بیمار گوش کند و در شناسایی و افتراق دردها استاد باشد. همچنین پزشک باید شیرین زبان، نجیب، صبور، قانع، فروتن و قابل اعتماد باشد

- ۵- **مانتره پزشک (مانترو بئشزو)**: که از کلمه ی مانتره به معنی سخن مقدس و آسمانی گرفته شده است و به نوعی برابر با روانپزشک می باشد. این گروه با خواندن آیات کتاب آسمانی و ذکر و دعا، بیماران را درمان می کرده اند.

حق ویزیت در ایران باستان

دستمزد پزشک دقیقاً تناسب با مقام بیمار داشت و موبدان، تنها با دعا و دادن برکت، به پزشک دستمزد می دادند!

رئیس خانواده یا قبیله یا ده یا فرمانده استان به ترتیب یک خر، یک اسب، یک شتر و یا چهار اسب به عنوان دستمزد به پزشک می پرداختند. بیماران زن، به پزشک چهار پای ماده به عنوان دستمزد می پرداختند.

قوانین پزشکی در ایران باستان

در ایران تشکیلات منطقی وجود داشت و پزشکان از قوانین و دستورهای واحدی پیروی می کردند. وزیر بهداشت و درمان «دروستبد» نام داشت. به کسانی که آمار پزشکی می گرفتند یا در تاریخچه بیماری ها تحقیق و تفحص می کردند «آتروان» می گفتند. پزشکان باید هنگام کار با پارچه ای تمیز جلوی دهان و بینی خود را می بستند که به آن «پنام» می گفتند. رعایت بهداشت آب، خاک، هوا و محصولات کشاورزی و از بین بردن تمام آلودگی هایی که می توانستند سبب بیماری شوند، بر عهده حکمرانان بود.

یک پزشک باید نیک آموخته و در فن خود مهارت کامل داشته باشد، از ویژگی داروها کاملاً آگاه بوده و پیوسته در پی کامل کردن دانش خود باشد. به شکایت بیمار گوش کند و در شناسایی و افتراق دردها استاد باشد. همچنین پزشک باید شیرین زبان، نجیب، صبور، قانع، فروتن و قابل اعتماد باشد. محل زندگی، وضع لباس و خوراک پزشکان باید خوب، کافی و تمیز باشد. هر یک دارای یک اسب تندرو باشند تا در هنگام خطر به کمک بیمار بشتابند. پزشک باید به مقدار زیاد دارو و وسایل همراه خود داشته باشد. مزد پزشک بستگی به طبقه اجتماعی بیمار داشت و مردم حق درمان را بنا به میزان توانایی خود می پرداختند. حق درمان پادشاه و خانواده سلطنتی یک درشکه چهار اسبه، روسای لشکری، استاندار و فرمانداران درشکه یک اسبه، بازرگانان یک شتر، کشاورزان یک گوسفند و یا معادل آن سکه های رایج و مردم تنگ دست، رایگان درمان می شدند.

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «رشته پزشکی در ایران باستان»، پارسیان دژ، ۱۳۹۳.

خواندن مقاله و پیوست های آن در وبسایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

<https://www.parsiandej.ir/articles/1556/pdf/52-رشته-پزشکی-در-ایران-باستان>

آخرین ویرایش مقاله: ۱۲ مرداد ۱۴۰۵